

ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНОЈ EX ANTE АНАЛИЗИ ЕФЕКТА ПРОПИСА

1. САГЛЕДАВАЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА.

1) Приказати постојеће стање у предметној области у складу са важећим правним оквиром.

Судске таске уређене су Законом о судским таксама („Службени гласник РС“, бр. 28/94, 53/95, 16/97, 34/01 – др. закон, 9/02, 29/04, 61/05, 116/08 – др. закон, 31/09, 101/11, 93/12, 93/14, 106/15 и 95/18) који прописује обавезу плаћања такси у судским поступцима, основице за обрачун и начине ослобађања од плаћања.

Иако су судови у периоду од 2020. до 2024. године остварили стабилан раст прихода по основу судских такси — посебно основни и привредни судови — што на први поглед указује на задовољавајуће фискалне ефекте, тај тренд не одражава у потпуности системске проблеме у механизму наплате. Постојећи нормативни оквир показује низ ограничења која умањују укупну ефикасност наплате. Значајне разлике у пракси наплате између судова различитих нивоа и врста, као и неједначено поступање у вези са моментом настанка обавезе и применом ослобађања од плаћања, указују на потребу за јаснијим и свеобухватнијим уређењем овог питања.

Додатно, тренутни систем наплате у великој мери зависи од интерне праксе судова и администрације, што утиче на постојање предмета у којима долази до застарелости потраживања или непотпуне примене таксене обавезе. То доводи до неоптималног коришћења јавних ресурса и смањеног фискалног ефекта прописа, упркос формално високом нивоу изречених такси. У том контексту, предложене измене и допуне закона имају за циљ да уклоне управо те уочене недостатке и обезбеде једноставнији, уједначенији и правно сигурнији систем наплате.

Расположиви подаци које су судови доставили за 2023. и 2024. годину показују да у просеку више од 40% изречених судских такси остаје ненаплаћено, а преко 700 милиона динара годишње се прослеђује јавним извршитељима. У Основном суду у Лесковцу, проценат наплате у 2023. години износио је свега 38%, док је Основни суд у Нишу у 2024. години проследио извршитељима преко 53 милиона динара. Први основни суд у Београду укупно је евидентирао више од 400 милиона динара ненаплаћених или застарелих потраживања. Ови подаци јасно указују да постојећи механизми нису довољно ефикасни и да се значајан део потенцијалних прихода губи у фази извршења или застаревања.

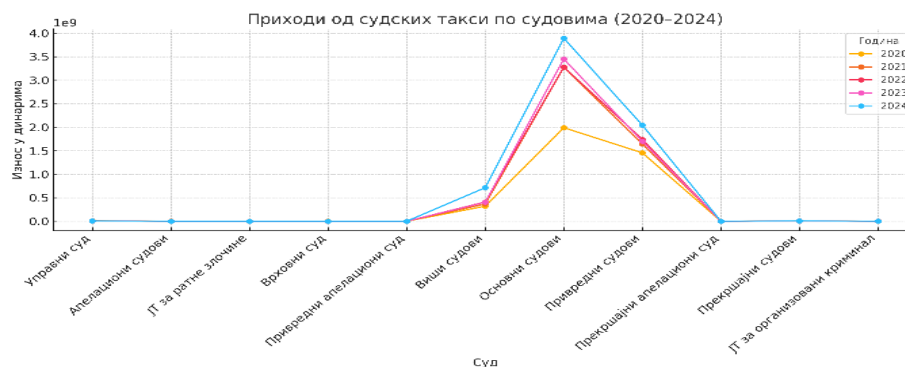
Да би се боље разумели ефекти важећег закона и оправданост предложених измена, неопходна је анализа начина остваривања прихода по врстама судова у претходном периоду:

Приходи од судских такси по судовима (2020–2024)

Назив суда / институције	2020	2021	2022	2023	2024
Управни суд	10,601,851.38	7,188,281.73	7,416,862.47	7,905,807.40	5,971,566.33
Апелацион и судови	50,318.00	187,118.00	16,470.00	100,790.00	86,710.88

ЈТ за ратне злочине	64,270.00	31,531.00	42,150.00	3,950.00	19,630.00
Врховни суд	361,570.00	44,700.00	50,790.00	53,260.00	27,220.00
Привредни апелацион и суд	3,172.00	1,150.00	4,810.00	35,346.00	6,142.00
Виши судови	319,954,925.43	368,487,674.51	409,721,878.26	404,232,667.00	713,919,021.53
Основни судови	1,990,030,177.16	3,276,261,440.15	3,278,581,581.26	3,450,741,312.08	3,892,017,337.66
Привредни судови	1,454,843,938.77	1,642,199,043.72	1,741,308,966.78	1,698,496,961.88	2,043,260,160.44
Прекршајн и апелацион и суд	17,980.00	127,170.00	22,390.00	11,960.00	103,170.00
Прекршајн и судови	7,034,535.34	6,781,248.20	6,475,207.00	5,491,510.12	7,002,881.12
ЈТ за организова ни криминал	435,370.00	363,380.00	443,030.00	300,200.00	327,440.00
УКУПНО	3,783,398,108.08	5,301,672,737.31	5,444,084,135.77	5,567,373,764.48	6,662,741,279.96

Графикон – Приходи од судских такси по судовима (2020–2024)

Табела – Приход од судских такси укупно (2020–2024)

Година	Укупно наплаћено преко судова (дин)
2020	4.579.974.606
2021	5.301.672.737
2022	5.444.084.136
2023	5.567.373.764
2024	6.662.741.280

Графикон: Приходи од судских такси - укупно (2020–2024)

Анализа остварених прихода по врстама судова у периоду 2020–2024. године показује значајне разлике у фискалним ефектима, што указује на неуједначену примену прописа. Основни и привредни судови, који заједно чине преко 70% укупног износа наплаћених такси, бележе стабилан и континуиран раст – од приближно 2 милијарде динара у 2020. до скоро 3,9 милијарди у 2024. години. Ово потврђује постојећи капацитет за наплату, али и указује на простор за унапређење ефикасности у овим судовима.

Привредни судови су посебно релевантни због вредности предмета и степена уређености странака, док виши судови показују раст прихода након 2021. године, што може бити последица боље примене наплате у жалбеним фазама. Насупрот томе, апелациони и прекршајни судови, као и специјализована тужилаштва, бележе симболичне приходе, што је делом последица природе њихових предмета, али и индиција недовољно уређене и уједначене праксе.

Ова хетерогеност у остваривању прихода додатно потврђује потребу за прецизнијим законским уређењем, успостављањем обавезујућих процедура и јачањем унутрашње контроле наплате судских такси. Према ПФЕ обрасцу за 2025. годину, очекује се да ће предложене измене и допуне Закона о судским таксама довести до повећања прихода од судских такси у 2025. години за око 610.000.000 динара у односу на претходни период. То значи да ће укупан износ сопствених прихода буџетских корисника по овом основу износити преко 6,6 милијарди динара.

Иако је у апсолутном износу уочен раст, реална вредност судских такси се смањивала услед тога што висина такси није мењана од 2009. године, упркос значајним променама у економским околностима. Раст цена живота и услуга довео је до стварног пада праве вредности наплате и утицао на буџетски ефекат.

Поред фискалног аспекта, у примени закона уочени су и бројни правни и практични недостаци – пре свега у вези са моментом настанка таксене обавезе и поступањем у случају повлачења тужбе или мирног окончања спора. Различита тумачења су доводила до неуједначене судске праксе и правне несигурности, док је услед кратког рока застарелости (три године) често долазило до ненаплате таксе током трајања жалбеног поступка.

Такође, постојеће решење није у довољној мери препознавало потребе посебно осетљивих група, те се предложеним изменама настојало додатно уредити ослобађање од такси у социјално осетљивим случајевима.

Закључак је да важећи закон више није у довољној мери одговарао актуелним друштвеним и економским околностима. У том смислу, предложене измене представљају реакцију на конкретне проблеме у примени и имају за циљ да обезбеде

правичнији, ефикаснији и одрживији систем судских такси – уз очување основног начела доступности правде свим грађанима, нарочито онима у тешкој материјалној ситуацији.

У прилог потреби за изменама указују и претходно изложени фискални и нормативни показатељи. Уочени недостаци у примени постојећег закона, нарочито у погледу правне прецизности, ефикасности наплате и неприлагођености актуелним економским кретањима, јасно указују на потребу за свеобухватном ревизијом. Циљ предложених измена јесте успостављање правно сигурнијег, социјално праведнијег и фискално одрживог система судских такси, у складу са савременим друштвеним и економским околностима.

2) Да ли је уочен проблем у области и на коју циљну групу се односи? Представити узроке и последице проблема?

У пракси примене важећег Закона о судским таксама уочени су бројни изазови који утичу на ефикасност система наплате, правну сигурност странака и уједначеност поступања органа. Иако је закон у основи функционалан, протоком времена појавили су се нормативни недостаци који су наметнули потребу за интервенцијом на законском нивоу.

Посебно се као проблематичне издвајају одредбе које се односе на момент настанка обавезе плаћања таксе, начин обрачуна, као и питања застарелости потраживања. Уз то, уочене су неуједначености у поступању судова и других органа у погледу благовременог и јасног обавештавања обвезника о постојању таксене обавезе. Све ово је резултирало смањеном наплатом, повећаним бројем спорова и различитим тумачењима у сличним правним ситуацијама, што има директан утицај и на приходе буџета Републике Србије.

Иако се делимично могло интервенисати подзаконским актима и упутствима, пракса је показала да суштина проблема лежи у самом тексту закона. Чак и уз посвећеност органа, одређене правне недоречености онемогућавају доследну и правно одрживу примену постојећих одредаба. Због тога је процењено да се потребно решење не може постићи само изменом поступања органа, већ да је неопходна измена самог закона.

Проблеми уочени у примени највише погађају саме странке у поступцима, како физичка, тако и правна лица, а посебно физичка лица која наступају као тужиоци у парничним поступцима или предлагачи у управним и ванпарничним поступцима. Истовремено, оптерећени су и сами судови као обвезници утврђивања и наплате таксе, јавни извршитељи који врше принудну наплату, као и органи локалне самоуправе. У ширем смислу, последице осећају и сви буџетски корисници због умањених јавних прихода. Настале ситуације доводе до правне несигурности, повећавају трошкове поступака и оптерећују администрацију. Посебно је изражен ризик од губитака за буџет због наступања застарелости потраживања, као и услед непостојања обавезе суда да благовремено обавести странке о настанку и висини таксене обавезе. Проблеми проистичу и из застарелости појединих норми, одсуства прецизних дефиниција – попут правне природе таксе као јавног прихода – као и из новонасталих околности у пракси, као што су дигитализација поступака и потреба за посебном заштитом осетљивих друштвених група.

Усмерене и добро формулисане измене закона имају за циљ да унапреде правну сигурност, повећају транспарентност и предвидивост обавеза, те подигну ефикасност наплате и смање административна оптерећења. На тај начин ће се постићи стабилнији и правно одрживи систем судских такси.

3) Да ли постоје неки други разлози за промену (интервенцију) у области у случају да није уочен проблем?

Иако је примарни разлог за измене и допуне Закона о судским таксама отклањање уочених недостатака у његовој примени, постоје и други разлози који додатно оправдавају интервенцију на законском нивоу.

Један од њих је и потреба за прилагођавањем висине појединих такси реалним економским кретањима. Од доношења важећег закона протекло је више од једне деценије, током које је дошло до значајних промена у макроекономским условима, укључујући и раст цена и инфлацију. Усклађивањем износа појединих такси са савременим економским оквиром обезбеђује се очување реалне вредности прихода од такси и стварају се предуслови за стабилније буџетско планирање. Поред тога, измене имају за циљ и унапређење правичности поступка, транспарентности и предвидивости за странке у поступку. Посебан акценат стављен је на доследнију примену критеријума за ослобађање од плаћања такси, као и на уједначавање поступања органа у процесним ситуацијама у којима таксена обавеза настаје или престаје.

Поред уочених проблема у примени постојећег закона, измене и допуне Закона о судским таксама имају и додатну вредност у смислу унапређења правног оквира у складу са релевантним европским стандардима. Посебно су значајне смернице Савета Европе које се односе на приступ правди и правичност судских поступака, као што су Препорука Rec(84)5 о наплати судских такси и Препорука Rec(2001)3 о приступу правди за лица у тешком материјалном положају. Ове препоруке указују на потребу да судске таксе не смеју представљати финансијску препреку за приступ суду и да систем наплате мора бити транспарентан, пропорционалан и прилагођен могућностима странака, уз постојање механизма за ослобађање и смањење такси када је то оправдано. Посебна пажња посвећена је заштити социјално угрожених лица и других осетљивих група, што се и у овом Нацрту закона препознаје кроз прецизирање основа и услова за ослобађање од плаћања такси.

Иако измене нису директно условљене усклађивањем са правом Европске уније, оне прате препознате европске вредности у области приступа правди и јавне управе, чиме се доприноси стварању транспарентнијег, предвидивијег и правично уређеног система наплате судских такси у Републици Србији.

Сходно томе, предложене измене закона нису усмерене само на решавање уочених проблема, већ и на модернизацију и економску одрживост система судских такси у складу са правним, друштвеним и буџетским циљевима.

2. УТВРЂИВАЊЕ ЦИЉА.

1) Који циљ је потребно постићи?

Основни циљ предложених измена и допуна Закона о судским таксама је унапређење ефикасности и правне извесности у систему наплате судских такси, како би се обезбедила праведна и уједначена примена прописа, очувала фискална стабилност и умањили ризици од ненаплате такси и њихове застарелости.

Циљ се постиже кроз следеће конкретне ефекте: поједностављење поступања и унапређење правне извесности за судове и друге органе надлежне за наплату такси, чиме се доприноси ефикаснијем раду у оквиру постојећих капацитета; јасније дефинисање момента настанка таксене обавезе, чиме се смањују недоумице у примени и ризик од спорова; уређивање повраћаја и ослобађања од такси, што омогућава доследније поступање и смањује простор за неуједначену праксу; увођење могућности делимичног

ослобађања на основу објективних критеријума, као и поступање по захтеву за појединачне радње; прилагођавање износа такси реалним економским околностима и инфлационим кретањима, ради очувања сврхе и одрживости овог јавног прихода; повећање предвидивости и транспарентности за све учеснике у поступку, што је у складу са препорукама Савета Европе (нпр. Rec(84)5 и Rec(2001)3) о правичности наплате такси и заштити процесних права странака.

Циљ је да се сви наведени ефекти остваре у року од две до три године од ступања закона на снагу, при чему ће се резултати мерити кроз смањење броја спорова, већу наплату, ефикасније поступање и доследнију примену института ослобађања од таксе.

2) Да ли је циљ који се постиже доношењем прописа усклађен са циљевима важећих планских докумената и приоритетним циљевима Владе?

У предметној области не постоји посебан плански, односно стратешки документ Владе Републике Србије који се директно односи на уређење система судских такси. Међутим, предложена законска решења индиректно доприносе реализацији општих стратешких циљева у области јавних финансија и правосуђа.

Пре свега, измене подржавају спровођење Програма економских реформи (ERP) 2024–2026, у оквиру ког је препозната потреба за унапређењем правне сигурности, ефикасности институција и управљања јавним приходима. Такође, предложена решења су у складу са Програмом реформе управљања јавним финансијама 2021–2025, посебно у делу који се односи на повећање транспарентности и наплативости сопствених јавних прихода.

Иако не постоји директно упоредив документ посвећен овој области, предложене измене су у духу важећих политика и реформи усмерених на унапређење правосудног система и одговорно управљање јавним средствима.

3) На основу ког показатеља учинка се утврђује да ли је дошло до постизања циља?

Остварење циљева предложених измена Закона о судским таксама пратиће се кроз више показатеља учинка који омогућавају процену ефеката на ефикасност, правну сигурност и фискалну одрживост система.

Упоредном анализом података пре и након ступања закона на снагу, очекује се уочљиво повећање ефикасности наплате, са циљем да се у првој години примене оствари раст од најмање 10%, што је у складу са пројекцијом исказаном у ПФЕ обрасцу за 2025. годину. У наредне две до три године, очекује се да укупан ниво наплате достигне или премаше 15% у односу на период пре измена. Подаци ће се пратити у сарадњи са Управом за трезор и правосудним органима.

Други релевантан показатељ односи се на број предмета у којима је наступила застарелост потраживања судских такси, што је у претходном периоду представљало значајан фискални и административни проблем. Очекује се да ће јасније дефинисане обавезе обвезника, увођење обавезе обавештавања од стране суда и прецизније уређени рокови застарелости довести до смањења броја предмета у којима долази до застарелости за најмање 20% у прве две године од ступања закона на снагу.

Поред тога, биће праћени и квалитативни показатељи који се односе на: уједначеност судске праксе у погледу примене нових одредаба о настанку и ослобођењу од таксене обавезе; број покренутих спорова у вези са судским таксама; као и оцене надлежних органа о функционалности и примењивости нових законских решења у пракси. У случајевима где није могуће обезбедити поуздане квантитативне податке,

анализа ће се заснивати на административној евиденцији, извештајима правосудних органа и Управе за трезор, као и на стручним оценама утемељеним на примени у пракси.

4) Дефинисати извор провере и рокове за прикупљање података за праћење примене прописа.

Примену Закона о изменама и допунама Закона о судским таксама пратиће надлежни органи кроз редовно прикупљање и анализу података из више извора, са циљем да се утврди да ли је дошло до остварења планираних ефеката и у којој мери се нова законска решења примењују у пракси.

Основни извор података биће Управа за трезор, која располаже подацима о укупном обиму наплате судских такси, броју предмета у којима такса није наплаћена, просечном времену наплате и броју усвојених захтева за ослобођење од плаћања таксе. Ови подаци ће омогућити мерење ефеката закона у погледу ефикасности наплате и примене механизма правичности.

Важну улогу у праћењу имаће и Врховни суд Србије, као орган који ће кроз извештаје и комуникацију са нижим судовима пратити уједначеност судске праксе и указивати на евентуалне проблеме у тумачењу и примени нових одредаба, посебно у погледу момента настанка таксене обавезе и примене рокова застарелости.

Поред тога, подаци ће се прикупљати и од судова првог и другог степена, који ће достављати статистику у вези са бројем спорова поводом судских такси и просечним трајањем таквих поступака, што је посебно значајно за праћење ефеката у области правне сигурности и економичности поступка.

Координацију у процесу прикупљања и анализе података вршиће Сектор за правосуђе у Министарству правде, који прати рад судова и предлаже мере у складу са прикупљеним подацима. Подаци ће се прикупљати у редовним интервалима – квартално и годишње – а први свеобухватан извештај о ефектима закона може да се очекује у року од годину дана од његовог ступања на снагу.

3. ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ОПЦИЈА.

1) Да ли је циљ могуће постићи применом „status quo” опције? Приказати последице примене „status quo” опције.

Применом опције „status quo”, односно задржавањем важећег законског оквира без измена и допуна, не би било могуће постићи постављене циљеве у области наплате судских такси и обезбеђења правне сигурности и предвидивости за странке у поступку.

Изостанак промене прописа имао би низ негативних последица. Пре свега, наставило би се постојеће стање правне неодређености у погледу појединих кључних питања, као што су момент настанка таксене обавезе, начин обрачуна, питање застарелости и поступање по захтевима за ослобођење од плаћања таксе. Ове недоречености у пракси доводе до различитих тумачења и неуједначеног поступања, што нарушава правну сигурност и поверење грађана у институције.

Са економског аспекта, задржавање постојећег стања доводи до смањене наплате судских такси и губитака за буџет Републике Србије, јер се значајан број потраживања гаси услед застарелости или се не наплаћује због процедуралних недостатака. Такође, наставио би се тренд повећања броја спорова у вези са наплатом такси, што додатно оптерећује судове и изазива непотребне трошкове.

Из управљачког угла, наставак примене важећег закона без измена онемогућио би ефикасније поступање органа у наплати, укључујући судове, јавне извршитеље и

Управу за трезор и спречио би увођење јаснијих процедура и правних основа за поступање. Недостатак усклађености са савременим праксама и очекивањима такође би значајно застој у реформским процесима у области јавних прихода.

Узимајући у обзир све наведене ризике и недостатке, опција „status quo” није оцењена као прихватљива, већ је закључено да је интервенција на законском нивоу нужна ради постизања постављених циљева.

2) Да ли је циљ могуће постићи искључиво применом подстицајних, информативно-едукативних, институционално-управљачких или мера за обезбеђивање добара и услуга, без доношења новог или измене постојећег прописа? Навести разлоге због којих се одустало од примене ове опције.

Разматрана је и опција постизања постављених циљева применом подстицајних, информативно-едукативних и управљачких мера, без приступања изменама законског текста. Међу тим мерама биле би: едукативне активности усмерене ка странкама и судској администрацији (обуке, водичи, обавештења), боља координација између судова, јавних извршитеља и Управе за трезор, техничко унапређење евиденција и интерних процедура, доношење упутстава ради уједначене примене.

Иако би ове мере могле допринети делимичном ублажавању постојећих потешкоћа, њихова примена није довољна да би се суштински отклонили нормативни проблеми који проистичу из самог текста закона. Пре свега, питања као што су моменат настанка таксене обавезе, услови за ослобођење од плаћања таксе и прецизирање одредаба које су у пракси изазивале нејасноће, не могу се поуздано решити без измене постојећег регулаторног оквира, посебно у погледу уређења рокова застарелости и критеријума за ослобађање од плаћања.

Посебно значајан разлог за одустајање од ове опције јесте економски аспект: износи такси предвиђени важећим законом донетим пре више од једне деценије нису адекватно прилагођени актуелној макроекономској ситуацији, што је довело до реалног снижења вредности судских такси. У условима континуиране инфлације и промене економског амбијента, задржавање истих новчаних износа значи смањење прихода по основу такси и недовољну покривеност стварних трошкова поступка. То представља директан ризик за стабилност јавних финансија и одрживост система наплате.

Због свега наведеног, ова опција није оцењена као довољна. Процењено је да је неопходно нормативно интервенисати, како ради унапређења правне сигурности и ефикасности, тако и ради прилагођавања закона економским реалностима и заштите буџетских прихода.

3) Које су кључне промене које се прописом предлажу ради постизања циља?

Нацртом закона о изменама и допунама Закона о судским таксама предвиђене су кључне интервенције у постојећи законски оквир које имају за циљ да унапреде правну сигурност, повећају ефикасност и уједначе праксу у области наплате судских такси. Промене се односе на прецизније уређење права и обавеза странака, поступања надлежних органа, као и усклађивање са економским и системским условима.

Посебно је значајно што се изменама врши прилагођавање износа судских такси реалним економским условима, будући да оне нису мењане од 2009. године, упркос значајној инфлацији и повећању трошкова живота.

Најзначајније предложене измене обухватају следеће:

– Измена члана 3. став 2. Закона, којом се прецизира тренутак настанка таксене обавезе за тужбу и одговор на тужбу, у складу са стадијумом поступка и успехом у спору (члан 2. Нацрта).

– Измена члана 5. став 2. како би се осигурало да странке имају јасан и конкретан тренутак када ће наступити њихова финансијска обавеза (члан 3. Нацрта).

Изменом члана 8. продужава се рок застарелости са три на пет година.. Продужавањем овог рока застарелости продужава се период у коме може бити спроведена наплата судских такси и даје се више времена органима који се баве наплатом да изврше свој посао, али и странкама да измире своје обавезе у складу са законом. Овај рок одговара општим правним принципима у односу на застарела обавеза и усклађује овај процес са роковима који су уобичајени за друга финансијска потраживања (члан 4. Нацрта).

– Измена члана 9. којом се проширује круг лица ослобођених од плаћања такси, као и ситуације у којима се ослобађање примењује (члан 5. Нацрта).

– Измена члана 10. предвиђен је рок у коме таксени обвезник може поднети предлог за ослобођење од таксе (члан 6. Нацрта).

– Измена члана 21. – прецизира се да се за утврђивање вредности спора ради наплате таксе примењују правила из закона о парничном поступку, ако Законом о судским таксама није другачије прописано. Такође, вредност спора се утврђује у моменту настанка таксене обавезе, а не у моменту подношења тужбе (члан 11. Нацрта).

– Измена члана 27. којом се проширује и конкретизује утврђивање вредности предмета спора у различитим типовима парничних поступака (члан 12. Нацрта).

– Измена члана 36. тако што се брисањем става 1. овог члана, прецизира да се вредност која је основ за плаћање таксе утврђује у складу са општим правилима из члана 21. Закона. Према томе, за све радње учињене у поступку, вредност која је основ за плаћање таксе утврђује се према вредности предмета у време настанка таксене обавезе, без ретроактивног обрачуна на основу промена вредности током поступка (члан 17. Нацрта).

– Измена члана 37. којом се уводи обавеза суда да обвезнику изда писмени налог за плаћање са свим подацима, чиме се повећава транспарентност, спречава одуговлачење поступка и смањује ризик од застарелости. Суд је дужан да обвезнику достави налог за плаћање са свим подацима, чиме се укида потреба за посебним слањем опомене. Поред тога, обавеза достављања доказа о извршеној уплати таксе, прописана је са циљем да се обезбеди правна сигурност поступка и ефикасна контрола испуњења таксене обавезе од стране суда. Странка, као обвезник таксене обавезе, дужна је да докаже њено испуњење, што је у складу са општим правилима о доказивању испуњења новчане обавезе. Иако систем еТаксе представља користан помоћни алат за проверу стања уплата, он не обезбеђује правно ваљан доказ у спису предмета, нити суд има обавезу да по службеној дужности редовно проверава податке у том систему. На овај начин се обезбеђује уједначена пракса и смањује ризик од спорења у погледу правовремене и правилне уплате судске таксе. (члан 18. Нацрта).

– Изменом члана 40. поједностављује се поступак наплате судске таксе у случају неплаћања: суд више не шаље опомену, већ одмах доноси решење о извршењу које се прослеђује јавном извршитељу, а жалба не одлаже извршење. Казнена такса од 50% од износа дуга, која је и до сада била прописана, задржава се. Циљ ове измене је убрзање поступка и отклањање процесних недоумица, усклађивањем са Законом о извршењу и обезбеђењу.

– брише се члан 42. Закона о судским таксама, чиме се уређује да суд може да покрене поступак за принудну наплату судске таксе и у случајевима када износ

неплаћене таксе у једном предмету, по извршењу свих радњи, односно по правноснажности предмета, не прелази износ најниже таксе која се плаћа за тужбу у парничном поступку. Овом изменом се поједностављује поступање суда и омогућава ефикаснија примена принудне наплате (члан 23. Нацрта).

– Брише се члан 46. Закона о судским таксама, чиме се укида могућност повраћаја таксе странци на њен захтев у управним споровима у случајевима када управни акт по тужби буде поништен, одлука првостепеног суда по жалби буде преиначена или укинута, или када се дозволи обнова поступка. На овај начин се уређује једноставнији и предвидљивији систем наплате такси у управним споровима (члан 24. Нацрта).

Расположиви подаци које су судови доставили показују да је у протеклом периоду просечно више од 700 милиона динара годишње прослеђивано јавним извршитељима, а да је више од 40% изречених такси остало ненаплаћено. Овакви подаци указују на потребу за јачањем механизма наплате, што је и суштина предложене измене члана 40.

Конкретни примери из праксе илуструју размере проблема. У Вишем суду у Новом Саду током 2023. године наплаћено је мање од 52% такси, док је у Основном суду у Лесковцу наплата износила само 38%. Основни суд у Нишу је, према подацима за 2024. годину, проследио јавним извршитељима преко 53 милиона динара, а Први основни суд у Београду је укупно у две године евидентирао преко 400 милиона динара ненаплаћених или застарелих потраживања. Ови подаци подржавају предложену интервенцију као нужан корак ка ефикаснијем систему наплате.

Подаци приказани у табели испод илуструју размере проблема у погледу ненаплате судских такси у различитим судовима:

Суд	Година	Изречене таксе (РСД)	Наплаћено (РСД)	% наплате	Прослеђено извршитељима (РСД)
Виши суд Нови Сад	2023	205.000.000	102.000.000	49,8%	---
Основни суд Лесковац	2023	60.000.000	23.000.000	38,3%	---
Основни суд Ниш	2024	128.000.000	---	---	53.000.000
Први основни суд Београд	2023–24	---	---	---	> 400.000.000 (ненаплаћено)

– Брисање члана 42. Закона који је у пракси изазивао правну несигурност у погледу обавезе плаћања таксе у извршном поступку (члан 23. Нацрта).

– Измена члана 51. којом се прецизира расподела наплаћених такси у буџету и увећава део намењен за побољшање положаја запослених у правосуђу (члан 25. Нацрта).

Измена таксене тарифе, којом се повећавају и прецизирају износи такси у складу са актуелним економским условима, уз укидање или измену ставки које више нису применљиве (чл. 26. Нацрта).

Иако надлежности органа нису суштински мењане, предложеним прецизирањима ствара се основ за уједначену и правно одрживу праксу. Истовремено, новим решењима се уводе механизми који доприносе смањењу административног оптерећења судова и органа задужених за наплату, а странкама се омогућава боља предвидивост и заштита процесних права.

4) Које опције су разматране приликом израде прописа и навести разлоге због којих се од њих одустало?

У процесу израде Нацрта закона о изменама и допунама Закона о судским таксама, разматране су различите нормативне и ненормативне опције у циљу постизања бољег система наплате судских такси, унапређења правне сигурности и повећања ефикасности поступка. На основу анализе важеће праксе, примедби из судова, као и коментара других актера, следеће опције су биле предмет разматрања:

1. Задржавање постојећег правног оквира („*status quo*”)

Ова опција је одбачена јер је анализом показано да постојећи законски текст не пружа довољну правну сигурност у погледу кључних питања као што су момент настанка обавезе, обавештавање обвезника, и рокови застарелости. Додатно, више судова је у својим примедбама навело да одређене норме (нпр. члан 42) изазивају збрку у примени, што доводи до различите праксе и умањене наплате такси. Примери укључују случајеве у којима такса није наплаћена због нејасноћа у тумачењу обавеза суда или услед застарелости током трајања жалбеног поступка

2. Увођење решења искључиво путем подзаконских аката или унутрашњих упутстава

Ова опција је такође одбачена, јер су кључни недостаци системске природе и произилазе из самог текста закона. На пример, иако је пракса обавештавања странака делимично уређена судским упутствима, нејасноће у чл. 3. и 21. Закона о судским таксама доводиле су до различитих тумачења у погледу настанка обавезе и дејства захтева за ослобођење од таксе. Без измене законског текста, није могуће постићи уједначену и правно одрживу примену.

3. Промена само тарифе, без уређивања процесних питања

Разматрано је да се изврши само корекција таксених ставки у Таксеној тарифи ради усклађивања са инфлацијом и реалним економским околностима. Међутим, процењено је да би ова интервенција, иако значајна са фискалног становишта, била недовољна за решавање суштинских проблема. Потребно је било нормативно уредити и питања као што су обавештавање, момент настанка обавезе и дејство захтева за ослобађивање, што је захтевало измену самог закона.

4. Увођење нових механизма кроз пилот-пројекте или едукативне мере

Разматране су и мере попут едукације странака и судских службеника, јачање административне сарадње или коришћење информационих система као алтернативни пут ка већој наплати. Иако подржане као пратеће мере, оцењено је да оне не могу заменити потребу за законском интервенцијом, већ могу служити само као подршка ефикасној примени нових решења.

5. Опција комплетне дигитализације поступка наплате (електронско обавештавање и плаћање)

Иако је дигитализација идентификована као пожељан правац развоја, од ње се у овом кругу измена одустало из разлога техничке припремљености система и потребе за међусобном интероперабилношћу органа. Предложено је да се ова компонента разматра у наредној фази унапређења система, у сарадњи са Канцеларијом за информационе технологије и електронску управу и Управом за трезор.

Из свих наведених разлога, као најцелисходнија се показала опција измене и допуне самог Закона, којом се истовремено уређују процесни аспекти (обавештавање, ослобађање, момент настанка обавезе), уклањају спорне норме (нпр. члан 42), и ажурирају тарифне ставке ради економског усклађивања. Такав приступ обезбеђује уравнотежену правну, институционалну и економску интервенцију у области судских такси.

5) Која је међународна упоредна пракса у регулисању области?

Упоредна анализа система судских такси у државама чланицама Европске уније и земљама у окружењу показује значајне разлике у приступима, али и одређене заједничке елементе који могу бити релевантни за реформу у Србији.

У Немачкој, судске таксе се одређују на основу вредности спора и регулисане су Законом о судским трошковима (*Gerichtskostengesetz – GKG*). Таксе се плаћају унапред, а њихов износ зависи од вредности спора. На пример, за спор вредности до 500 евра, такса износи 36 евра, док за спор вредности до 500.000 евра, такса износи 1.950,50 евра (*GKG, Anlage 2 – Kostenverzeichnis*).

У Хрватској, судске таксе су регулисане *Законом о судским пристојбама и Уредбом о тарифама судских пристојби*. Таксе се могу плаћати безготовински, готовином, судским маркама или електронски. За електронски поднете поднеске, такса се плаћа у моменту подношења и износи половину прописане таксе. У случају електронске доставе судских одлука, такса се такође умањује за 50% ако се плати у року од три дана од електронске доставе (<https://www.zakon.hr/z/242/Zakon-o-sudskim-pristojbama>).

У Мађарској, судске таксе у грађанским поступцима износе 6% од вредности спора, са минималним и максималним ограничењима. У поступцима извршења, такса износи 1% од вредности потраживања. Планиране су значајне реформе у структури правосудних трошкова, укључујући увођење нових правила за адвокатске таксе и ограничења у одступању од уговора о накнади (<https://njt.hu>).

У појединим државама чланицама Европске уније, као што је Француска, приступ правосудном систему је у значајној мери финансиран из државног буџета, па је у пракси број поступака у којима се наплаћују таксе знатно мањи. У том смислу, судске таксе имају ограничен фискални значај, а пажња се преусмерава на мере правичног приступа правди и на правну помоћ (*aide juridictionnelle*). Овакав модел, иако друштвено солидарнији, није у потпуности преносив на српски правосудни систем који се делимично ослања на приходе од судских такси за финансирање функционисања правосуђа (<https://www.justice.fr>).

С друге стране, искуство Велике Британије додатно потврђује значај балансирања између фискалних интереса и правичног приступа правди. Наиме, након увођења високих такси у радним споровима, Врховни суд у тој земљи утврдио је да такве таксе представљају препреку остваривању права и прогласио их неуставним (пресуда: *R (on the application of UNISON) v Lord Chancellor [2017] UKSC 51*, <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2015-0233.html>). Ова пресуда подстакла је дебату о пропорционалности висине таксе и потреби да она не сме бити одвраћајући фактор за грађане који желе да остваре своја права. То је индиректно релевантно и за Србију, јер указује на потребу да систем судских такси буде транспарентан, предвидив и прилагођен реалним могућностима странака у поступку, што и јесте један од основних циљева предложених измена закона.

Упоредна пракса показује да већина земаља користи систем у којем се судске таксе одређују на основу вредности спора, уз могућност ослобађања за странке са

ограниченим средствима. Такође, примећује се тренд ка дигитализацији поступка наплате такси и увођењу електронског плаћања. Ове праксе могу послужити као смернице за унапређење система судских такси у Србији.

4. АНАЛИЗА ЕКОНОМСКИХ ЕФЕКТА

1) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нови, укида или мења постојећи административни поступак и/или административни захтев за привредне субјекте и који су позитивни ефекти овог решења? Да ли предложена решења утичу на повећање или умањење административних трошкова и колико износи повећање или умањење административних трошкова које сноси привредни субјект?

Предложеним изменама и допунама Закона о судским таксама не уводи се нови административни поступак у формалном смислу, али се значајно мењају и поједностављују поједини аспекти постојећих процедура који се односе на утврђивање и наплату судских такси, чиме се смањује административно оптерећење за странке, укључујући и привредне субјекте.

Најважније измене које утичу на административне трошкове и поступке су следеће:

- Измена члана 9. став 6. (члан 5. Нацрта) – прецизирано је поступање у случају мирног окончања поступка пре првог рочишта, чиме се странама даје јасна и предвидива могућност ослобађања од таксе без додатног доказивања.

- Измена члана 10. Закона (члан 6. Нацрта) – увођење јасног рока до када таксени обвезник може поднети предлог за ослобођење од таксе (до закључења расправе), чиме се спречавају злоупотребе и непотребна одлагања, посебно у стандардизованим споровима.

- Брисање члана 42. Закона (члан 23. Нацрта) – укидање условљености принудне наплате таксе износом најниже таксе у предмету, чиме се отклањају нејасноће и омогућава доследније и ефикасније поступање суда у наплати, без потребе за додатним процесним корацима.

- Брисање члана 46. Закона (члан 24. Нацрта) – елиминисањем могућности повраћаја већ плаћене таксе у управном спору након укидања одлуке, смањује се број захтева и спорова око административне наплате.

Брисањем чл. 42. и 46. Закона о судским таксама, као и прописивање обавезе достављања доказа о плаћању судске таксе, потенцијални трошкови за привредне субјекте су минимални и односе се искључиво на административне активности које странке већ уобичајено спроводе у пракси.

Брисањем члана 42. елиминише се ограничење за покретање поступка принудне наплате у односу на најниже износе такси, што нема директног утицаја на привредне субјекте који измирују своје обавезе у законом предвиђеном року.

Брисањем члана 46. укида се могућност повраћаја таксе у управним споровима након укидања одлуке, што потенцијално може значити да привредни субјект у таквом поступку неће добити повраћај таксе. Међутим, ови случајеви су у пракси релативно ретки и односе се на специфичне поступке. Такође, износ таксе у управним споровима је фиксан и није значајно оптерећујући за привредне субјекте у поређењу са укупним трошковима вођења поступка.

Поводом обавезе достављања доказа о уплати таксе, привредни субјекти немају нови финансијски трошак, већ административну радњу достављања доказа (нпр. копија уплатнице или електронског извода), што је у складу са уобичајеном праксом коју већ примењују у другим поступцима.

– Сходно наведеном, предложене измене не стварају значајно ново финансијско или административно оптерећење за привредне субјекте. Измене у Таксеној тарифи (члан 26. Нацрта) – поред повећања износа, извршена је рационализација наплате кроз укидање неактуелних такси (оверени потписи, земљишно-књижни поступци), чиме се поступци који више нису у надлежности судова елиминишу из оптерећења странака.

Позитивни ефекти ових измена огледају се у већој предвидивости обавеза, што је посебно значајно за привредне субјекте који планирају трошкове поступка; смањењу ризика од застаре и накнадне наплате; мањем броју спорова око процесних питања везаних за таксу; смањењу потребе за додатном правном подршком у поступку наплате или ослобађања; ефикаснијој наплати што је значајно и за судове и за буџетске приходе.

2) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа финансијска обавеза за привредне субјекте? Који су позитивни ефекти увођења нове, измена или укидања обавезе?

Предложеним изменама и допунама Закона о судским таксама не уводи се нова финансијска обавеза за привредне субјекте у смислу нове врсте дажбине (пореза, акцизе, накнаде и сл.). Међутим, постојећа обавеза плаћања судских такси се прецизније уређује и прилагођава, и то кроз измене висине одређених такси и јасније дефинисање критеријума за обрачун у односу на врсту обвезника.

Најзначајнија промена односи се на раздвајање обавеза за правна лица и предузетнике, ради увођења правне извесности и доследне праксе. Истовремено се врши прилагођавање износа такси економским условима, с обзиром на инфлаторне притиске и вишегодишњи изостанак корекције вредносних прагова. Овим се отклањају недоумице у пракси, посебно у погледу примене прописа на различите категорије привредних субјеката (нпр. привредна друштва и регистровани предузетници који су учествовали у парничним и управним поступцима).

Таксена обавеза задржава свој понављајући карактер, активира се у тренутку подношења поднеска или предузимања радње у поступку, а за привредне субјекте остаје инструмент са правно предвидивим ефектом.

Иако ће у појединим случајевима доћи до умереног повећања номиналне вредности таксе, укупни ефекат измена се процењује као позитиван јер се повећава правна сигурност и транспарентност, смањују трошкови тумачења и примене прописа, спречавају злоупотребе и умањује ризик од спорова у вези са обрачуном и наплатом таксе.

Такође, продужењем рока застарелости за наплату судске таксе са три на пет година, не уводи нова финансијска обавеза за привредне субјекте, већ се уређује рок у коме суд као поверилац може покренути поступак наплате већ настале таксене обавезе.

Циљ ове измене је уједначавање са општим правним стандардима у области застарелости јавних прихода, с обзиром да већина упоредивих обавеза (порези, накнаде) има рок застарелости од пет година. Поред тога, трошење ресурса судова и ризик од застарелости потраживања се на овај начин уравнотежују са потребом за одрживим финансирањем буџета.

За привредне субјекте, ефекат ове измене се не огледа у повећању висине обавезе, већ у продужењу временског оквира у коме постоји могућност њене наплате, при чему сама обавеза настаје јасно дефинисаним актом суда (налогом за плаћање таксе). Истовремено, ова измена не подстиче неефикасност, јер суд задржава обавезу ажурног вођења евиденције и покретања наплате у разумном року. На тај начин се обезбеђује правична равнотежа између фискалних интереса и правне сигурности привредних субјеката, без стварног повећања или компликовања њихових финансијских обавеза.

Циљ предложених измена није фискално оптерећење привреде, већ рационализација, поједностављење и уједначавање обавеза, уз уважавање макроекономских услова. Измене су конципиране тако да обезбеде правичну равнотежу између јавног интереса (финансирање правосудног система) и интереса обвезника (приступ суду под разумним условима).

Према ПФЕ обрасцу, у 2025. години се пројектује повећање прихода за 610 милиона динара, у оквиру економске класификације 742000 – *Приходи од продаје добара и услуга*, са извором финансирања 04 – *Сопствени приходи буџетских корисника*. Ово повећање очекује се као директан ефекат прилагођавања висине такси и јасније дефинисаних правила наплате.

3) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа обавеза која утиче на повећање или умањење трошкова производње и/или пружања услуга које сноси привредни субјект? Колико износи повећање или умањење ових трошкова? Да ли се обавеза може испунити на домаћем тржишту и да ли је рок за испуњење обавезе примерен? Који су позитивни ефекти увођења нове, измена или укидања обавезе?

Предложеним изменама и допунама Закона о судским таксама не уводи се нова обавеза која би директно или индиректно утицала на процесе производње или пружања услуга од стране привредних субјеката у смислу техничких захтева, кадровских стандарда или обавезне употребе одређене опреме. Међутим, у делу који се односи на примену судских такси, могуће је индиректно деловање на трошкове пословања привредних субјеката који учествују у судским поступцима, пре свега кроз измене у обрачуна и висини појединих такси.

Ове измене се не односе на трошкове производње или пружања услуга у ужем смислу, већ на пратеће процесне трошкове који настају као последица учешћа у судским споровима. Реч је о трошковима понављајућег карактера који се активирају сваки пут када привредни субјект покрене поступак или предузме радњу која повлачи обавезу плаћања таксе. У већини случајева, ради се о уобичајеним процесима у пословању већих правних лица, као што су банке, осигуравајућа друштва, комуналне или јавне компаније, као и адвокатске канцеларије које их заступају.

Иако може доћи до умереног повећања појединих таксених износа, наведене измене не утичу на начин на који се услуге производе или пружају, нити условљавају додатна улагања у опрему, простор или људске ресурсе. Испуњење ових обавеза не захтева ангажовање услуга или производа који нису доступни на домаћем тржишту. Примењиви рокови су у складу са законом и не представљају додатно оптерећење.

Позитивни ефекти предложених измена огледају се у већој правној извесности и транспарентности процеса наплате судских такси, што омогућава привредним субјектима да ефикасније планирају своје трошкове, избегну спорна тумачења и смање потребу за додатном правном подршком у техничкој примени прописа. На тај начин, измене доприносе унапређењу пословног амбијента и предвидивости трошкова у вези са судским поступцима.

4) На који начин ће предложена решења прописа утицати на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту?

Предложеним изменама Закона о судским таксама не уводи се нова обавеза, нити се мења постојећа обавеза која би директно утицала на трошкове процеса производње или пружања услуга привредних субјеката. Закон уређује питања обрачуна, наплате и

ослобођења од судских такси, а не техничке или пословне захтеве који би могли да мењају начин производње или организацију услуга у ужем смислу.

Сходно томе не прописује се употреба нове опреме, не уводе се додатни кадровски или технички услови, не мења се начин на који привредни субјекти приступају тржишту, нити се уводе нови стандарди који би захтевали инвестиције у процесу производње.

Једини ефекат који привредни субјекти могу осетити јесте финансијске природе и тиче се боље предвидивости трошкова судских поступака. Прецизнији основи за обрачун такси и јасније дефинисани изузеци смањују правну несигурност, што позитивно утиче на планирање и управљање потенцијалним споровима. Све евентуалне обавезе које произилазе из овог закона, као што је уплата таксе у одређеном року, могу се несметано испунити на домаћем тржишту, без увоза услуга или производа. Рокови који се односе на испуњење обавеза нису битно мењани, нити се уводи нови динамички режим који би оптеретио обвезнике.

Укупно гледано, нема повећања трошкова производње или услуга. Напротив, позитиван ефекат се огледа у томе што се, захваљујући већој правној извесности и транспарентнијим процедурама, омогућава боље управљање ризицима и избегавање додатних трошкова који су до сада произлазили из неуједначене праксе или нејасних норми.

5) На који начин ће предложена решења прописа утицати на конкуренцију?

Предложена решења из Нацрта закона не утичу директно на услове тржишне конкуренције. Измене се односе на уређење обавеза у судским поступцима, не додељују се искључива права, нити се уводе ограничења за улазак на тржиште или слободно формирање цена.

Нацрт закона не мења положај државних органа у смислу учешћа на тржишту, нити утиче на број или врсту учесника. Таксе које се прописују односе се на судске поступке и нису тржишног карактера.

Закључно, предложена решења немају негативан утицај на конкуренцију, већ могу посредно допринети правној сигурности и предвидивости у пословном амбијенту.

6) На који начин ће предложена решења прописа утицати на микро, мале и средње привредне субјекте (ММСП)?

Измене и допуне Закона о судским таксама у највећој мери доприносе унапређењу правне сигурности и ефикаснијем функционисању судских поступака, уз уважавање потребе за предвидивим и правичним оптерећењем странака, укључујући и микро, мале и средње привредне субјекте (ММСП).

Са аспекта ММСП, предложена решења имају пре свега ефекат појашњења и уједначавања начина обрачуна судских такси, чиме се отклањају досадашње неуједначености у пракси и смањује простор за различита тумачења. Најзначајнија измена односи се на јасније дефинисање вредности предмета спора у сврху обрачуна таксе, што обезбеђује једнаку примену закона на све привредне субјекте. Ово је од посебног значаја за ММСП, који због ограничених ресурса често нису у могућности да предвиде укупне трошкове парничног поступка, па свака врста нормативне извесности представља олакшање у њиховом финансијском и правном планирању. Иако у појединим случајевима то може довести до незнатног повећања износа таксе, нарочито код симболичних тужбених захтева, ова промена у суштини доприноси правичној расподели трошкова судског поступка у односу на вредност спора.

Оваква прилагођавања висине такси произилазе из чињенице да основне таксене обавезе нису ревидиране више од 15 година, упркос значајном расту општег нивоа цена и губитку куповне моћи у том периоду. Увођење нове тарифе има за циљ да обезбеди фискалну одрживост система судских такси и омогући правично учешће свих субјеката, укључујући и ММСП, у финансирању судске инфраструктуре.

Важно је истаћи да закон задржава низ заштитних механизма управо за привредне субјекте са ограниченим финансијским капацитетима. ММСП и даље имају могућност да, у случају већих такса, плаћање изврше у више месечних рата, што доприноси флексибилности и планирању обавеза. Такође, остаје на снази и институт ослобађања или умањења таксе, уколико би њено плаћање довело у питање економску одрживост странке.

Имајући у виду да предложена решења не уводе нове врсте такси, нити проширују број поступака у којима се наплаћују, већ само уређују постојећи режим ради боље примене, може се закључити да утицај на ММСП није неповољан. Напротив, измене су усмерене ка већој транспарентности и ефикасности, што дугорочно користи и мањим привредним субјектима кроз бржи и правично организован судски поступак.

5. АНАЛИЗА ЕФЕКТА НА ДРУШТВО.

1) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нови, укида или мења постојећи административни поступак за грађане и који су позитивни ефекти овог решења? Да ли предложена решења прописа утичу на повећање или умањење административних трошкова и колико износи повећање или умањење административних трошкова које сnose грађани?

Предложеним изменама Закона о судским таксама не уводи се нови административни поступак за грађане, али се одређени сегменти постојећег поступања у вези са наплатом такси уређују прецизније, чиме се повећава правна извесност и транспарентност у односу на обвезнике. Посебно је значајно што се тачно утврђује када таксена обавеза настаје и на који начин се одређује вредност предмета спора, што је до сада често изазивало нејасноће, како код странака, тако и у судској пракси. На тај начин се странке, а нарочито грађани који самостално наступају у поступку, стављају у равноправнији положај и обезбеђује се јаснија основа за процену сопствених трошкова.

Иако измене не предвиђају нове административне обавезе, у појединим поступцима може доћи до благог повећања административног трошка – пре свега у случајевима када је у пракси до сада постојала могућност да се вредност спора означи као симболична и на тај начин умањи висина таксе. Међутим, како се ради о корекцији која је пропорционална порасту трошкова живота и која није мењана више од једне деценије, овај ефекат се може сматрати умереним и оправданим.

Предложена решења не утичу само на грађане већ имају и индиректан утицај на микро, мала и средња предузећа која, уколико не измире обавезу благовремено, могу бити изложена принудној наплати уз казнену таксу. Ипак, и у овим случајевима ефекат се ублажава тиме што обавеза наступа у јасно дефинисаном тренутку, странке се обавештавају на прописан начин, а сам механизам извршења не подразумева авансне трошкове за суд.

Све у свему, предложене измене усмеравају постојећи поступак у правцу уједначеније и правично уређене праксе. Увођење обавезе достављања доказа о плаћеној судској такси има ограничен ефекат на грађане, јер се у већини случајева у пракси ова радња већ спроводи (достављањем уплатнице или извода), како би се доказало испуњење таксене обавезе. Формализацијом ове обавезе обезбеђује се правна сигурност

и избегавају ситуације у којима би странка евентуално била изложена последицама због неевидентираних уплате. Тиме се не ствара нови финансијски трошак за грађане, већ само формализује процесна радња која је у пракси већ постојала.

Продужавањем рока застарелости за наплату судске таксе са три на пет година, не уводи се нова обавеза за грађане, већ се продужава рок у коме већ настала обавеза може бити принудно наплаћена. Ова измена се усклађује са роковима застарелости који важе за друге јавне приходе, а позитивно утиче на стабилност јавних прихода. За грађане који уредно испуњавају своје обавезе ова измена нема практичан утицај. Потенцијални ефекат постоји за лица која одлажу плаћање или чекају исход поступка, али је и у тим случајевима рок јасно дефинисан, а поступак транспарентан.

Административни трошак за грађане остаје у највећем броју случајева непромењен, а тамо где долази до повећања, оно је ограничено и прати принцип пропорционалности. Ефекат на друштво, посебно на грађане и мања предузећа, може се оценити као умерено позитиван, јер се ствара уређенији, транспарентнији и правно извеснији систем.

2) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа финансијска обавеза за грађане?

Предложеним изменама Закона о судским таксама не уводи се нова финансијска обавеза за грађане, нити се проширује обим постојећих таксених давања. Основни елементи који одређују обавезнике, предмет обавезе и обавезу плаћања остају непромењени. Ипак, одређене измене односе се на прецизније уређење основице за обрачун таксе, што у појединим случајевима може довести до благог повећања трошкова за физичка лица која самостално покрећу поступак.

Наиме, у пракси је постојала могућност да се вредност предмета спора означити симболично, што је директно утицало на висину таксе. Новим решењем прецизира се да основица не може бити мања од 10.000 динара, чиме се отклања могућност за вештачко умањење таксене обавезе у тим ситуацијама. Последица тога је да ће у ограниченом броју поступака странке убудуће плаћати таксу у нешто вишем износу, али у складу са стварним вредносним значајем предмета. Реч је о понављајућем трошку који се јавља искључиво у вези са конкретним поступком (тужба, жалба, решење), и не настаје редовно или периодично.

Истовремено, предложена решења не утичу на права странака да поднесу захтев за ослобођење од плаћања таксе или за плаћање у ратама. Механизми заштите социјално угрожених група – као што су лица са инвалидитетом, самохрани родитељи, корисници социјалне помоћи и друга осетљива лица – не само да су задржани, већ су и прецизније уређени, чиме се обезбеђује једнак приступ правди без несразмерног финансијског оптерећења.

Иако је у последњим годинама приметан раст прихода од судских такси, подаци указују да је тај раст углавном остварен у привредним предметима и предметима веће вредности, те не одражава реално оптерећење грађана. Са становишта обичних обавезника, предложене измене не уводе нов терет и не доводе до значајног повећања постојећих давања.

Са становишта правне сигурности и уједначености праксе, позитивни ефекти предложених измена огледају се у већој транспарентности обрачуна таксе, бољем разумевању обавеза од стране обавезника и смањењу спорова поводом наплате. На тај начин се јача поверење у правосудни систем и обезбеђује предвидивије поступање.

3) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа обавеза која утиче на трошкове живота?

Предложеним изменама Закона о судским таксама не уводи се нова обавеза која би директно утицала на трошкове живота грађана. Иако се уређују поједини аспекти обрачуна и наплате судских такси, реч је о изменама које се односе искључиво на учешће у судским поступцима, а не на трошкове свакодневног живота попут становања, хране, енергената или здравствене заштите.

Измене које се односе на минималну вредност предмета спора (нпр. уређена минимална основица од 10.000 динара) могу у ограниченом броју случајева довести до благог повећања таксе, али то се односи искључиво на странке које добровољно или нуждом приступају судском поступку. Овај трошак је повремен и условљен активностима самих грађана, те се не може подвести под класичне животне трошкове.

Позитивни ефекти предложених решења огледају се у јаснијем и транспарентнијем систему наплате, чиме се доприноси предвидивости финансијских обавеза у случају покретања поступка. Задржане су и све социјалне корективне мере (ослобађање, одлагање, плаћање у ратама), што значи да измене не доводе у питање социјалну правду нити угрожавају основни приступ правди за грађане у осетљивом положају.

Због свега наведеног, предложене измене немају реалан утицај на трошкове живота грађана, нити доводе до ширег финансијског оптерећења домаћинства.

4) На који начин предложена решења прописа утичу на доступност, квалитет и цене роба и услуга од значаја за животни стандард становништва?

Предложене измене немају директан утицај на доступност, квалитет или цене основних животних добара и услуга, попут хране, енергије, воде или становања. Решења из Нацрта закона се односе искључиво на регулисање судских такси и немају ефекат на тржиште производа или услуга од значаја за животни стандард. Индиректно, могу допринети ефикаснијем раду правосудног система и већој правној сигурности.

5) На који начин предложена решења прописа о утичу на тржиште рада, запошљавање, услове за рад и синдикално удруживање?

Предложена решења немају директан утицај на тржиште рада у смислу увођења нових радних места, промене услова за запошљавање или синдикално удруживање. Закон о судским таксама се не односи на уређење радних односа, па самим тим не утиче ни на могућности запошљавања, преквалификација или приступ тржишту рада осетљивих група. Међутим, измене члана 51. Закона које се односе на расподелу дела наплаћених судских такси имају индиректан утицај на положај запослених у правосудним органима, будући да је предложеним решењем повећан проценат средстава намењених за побољшање материјалног положаја судског и тужилачког особља, као и запослених у заводима за извршење кривичних санкција без бенефицираног стажа са средњом стручном спремом.

Овакво решење, иако не уређује директно плате и запошљавање, може позитивно утицати на задржавање кадрова у правосудју, мотивацију и укупне услове рада. Такође, доприноси стабилности система, што је важно са становишта кадровске одрживости. Не утиче на синдикална права, обавезе послодаваца, нити ствара потребу за додатним обукама или преквалификацијама.

6) На који начин предложена решења прописа утичу на здравље људи?

Пропис нема директан утицај на здравље људи. Не односи се на здравствену заштиту или услове живота. Нема негативних ефеката који би захтевали мере ублажавања.

7) На који начин предложена решења прописа утичу на обим остваривања права на правично суђење, приступачност јавним површинама и објектима и приступ информацијама? На који начин предложена решења утичу на квалитет и доступност јавних услуга, услуга система социјалне заштите, система здравствене заштите и система образовања, као и и других јавних услуга, нарочито у контексту заштите и унапређења права припадника осетљивих друштвених група?

Предложена решења немају негативан утицај на остваривање права на правично суђење. Уређењем појединих процесних аспеката, као што је наплата таксе у управним споровима или јасније дефинисање вредности предмета спора, доприноси се правној сигурности и уједначеној примени закона. Истовремено, задржани су сви механизми правне заштите – као што су ослобађање, одлагање или плаћање у ратама – који обезбеђују да финансијски положај не буде препрека за приступ правди, нарочито за осетљиве друштвене групе.

Овај нацрт закона не утиче на приступ јавним површинама, објектима, нити на систем образовања, здравства или социјалне заштите. У том смислу, не постоји утицај на квалитет и доступност јавних услуга ван области правосуђа.

8) На који начин предложена решења прописа утичу на доступност културних садржаја и очување културног наслеђа?

Предложена решења немају утицај на доступност културних садржаја нити на очување културног наслеђа. Закон о судским таксама уређује питања наплате такси у судским поступцима и не односи се на области културе, уметности или заштите културних добара. Не постоје одредбе које би директно или индиректно утицале на приступ културним садржајима, рад културних институција или очување нематеријалне и материјалне културне баштине.

9) Да ли предложена решења прописа имају различите ефекте на жене и мушкарце, тј. родну равноправност? Описати те ефекте. Да ли пропис повећава или умањује родну равноправност? Које мере су предвиђене за ублажавања потенцијалних негативних ефеката прописа на родну равноправност?

Предложена решења немају директан утицај на родну равноправност. Закон о судским таксама уређује техничка и финансијска питања у поступцима пред судовима, без разлике по основу пола и без уређивања права из радног односа, образовања, здравствене заштите или јавног одлучивања.

Иако се финансијске обавезе, као што је плаћање судске таксе, могу одразити на положај појединих друштвених група, укључујући жене у осетљивијем економском положају, у пропису су задржани механизми као што су ослобађање, одлагање или плаћање таксе у ратама, што омогућава правичан третман свих странака, независно од пола или социјалног статуса.

Пропис не садржи одредбе које би могле да произведу негативне ефекте по родну равноправност, нити се уводе решења која би довела до дискриминације, родних

стереотипа или неједнаког приступа правди. Сходно томе, није било потребе за предузимањем посебних мера ублажавања.

6. АНАЛИЗА ЕФЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ.

1) На који начин предложена решења прописа утичи на животну средину?

Предложена решења немају утицај на животну средину. Закон о судским таксама не садржи одредбе које би могле утицати на квалитет воде, ваздуха, земљишта, климатске промене, управљање отпадом или заштиту биодиверзитета. Природа прописа је искључиво процесна и фискална, без еколошког домета. Сходно томе, није било потребе за планирањем мера ублажавања евентуалних ефеката.

7. АНАЛИЗА УПРАВЉАЧКИХ ЕФЕКТА.

1) Које активности је потребно спровести и у којим роковима како би се омогућила примена прописа? Која организациона јединица унутар органа, односно организације који врше јавна овлашћења, је одговорна за спровођење ових активности?

Примена предложених измена и допуна Закона о судским таксама не захтева доношење подзаконских аката од стране Министарства правде, нити измену других прописа. Нове законске одредбе су формулисане на начин који омогућава њихову директну примену од стране надлежних судова и других органа.

У циљу уједначене примене, очекује се да ће судови самостално, кроз судску праксу, тумачити и примењивати нове одредбе, посебно у вези са моментом настанка таксене обавезе, вредношћу предмета спора и применом новог режима принудне наплате. Врховни суд Србије, као највиша инстанца у правосуђу, имаће кључну улогу у праћењу и уједначавању судске праксе.

Министарство правде ће, у оквиру редовне надлежности, пратити примену закона и анализирати податке о ефектима прописа, али неће доносити посебне подзаконске акте нити издавати упутства. Уколико у току примене буду уочене потешкоће или недоследности, разматраће се потреба за евентуалним појашњењима кроз постојеће институционалне канале (стручна мишљења, анализе, извештаји).

Од нерегулаторних активности, очекује се техничко прилагођавање судских информационих система (обрачун таксе, евиденција, налог за плаћање), као и едукативне активности у оквиру редовне интерне обуке за судско особље и јавне извршитеље. Ове активности биће спроведене у оквиру судова и Коморе јавних извршитеља, у сарадњи са надлежним службама.

Носиоци примене закона су судови као обвезници утврђивања и наплате таксе, као и јавни извршитељи у случајевима принудне наплате. Управа за трезор наставља да води евиденцију о наплаћеним приходима и доставља релевантне податке надлежним органима.

Међуинституционална сарадња ће се одвијати у оквиру постојећих механизма – кроз редовну комуникацију између судова, јавних извршитеља и трезора, уз могућност размене података и координације у сложенијим случајевима.

2) Одредити капацитете органа, односно организације који врше јавна овлашћења који је потребно ангажовати за примену прописа. Да ли су капацитети довољни за примену прописа?

Примену одредаба Закона о судским таксама спроводе судови. За евидентирање, обрачун и наплату судских такси задужене су судске управе и рачуноводствене службе у оквиру сваког суда. У случајевима неплаћања, поступак принудне наплате спроводи се преко јавних извршитеља, на основу решења које суд доноси у складу са измењеним чланом 40. Закона о судским таксама.

С обзиром на то да се предложеним изменама не уводе нови поступци, нити се значајно мењају постојеће надлежности, неће бити потребно ангажовање додатних људских ресурса. Такође, постојећи материјални и технички капацитети (простор, опрема, софтвери) у судовима и јавноизвршитељским канцеларијама сматрају се довољним за примену новог законског решења.

Уколико се у току примене закона укаже потреба, могуће су мање техничке адаптације у судским информационим системима, пре свега у модулу за обрачун таксе, евиденцију и достављање налога за плаћање. Такве измене би се, уколико буду неопходне, реализовале у сарадњи са надлежним техничким службама и Канцеларијом за ИТ и еУправу, кроз адаптацију постојећих софтверских решења, без потребе за додатним улагањем у опрему или нове системе.

Постојећи кадрови у судовима и канцеларијама јавних извршитеља имају искуство у примени система судских такси, па се не очекује потреба за ангажовањем додатног особља. Интерна едукација и размена примера добре праксе биће реализована у оквиру постојећих форми (стручни састанци, обуке у организацији судова или струковних удружења).

3) На који начин предложена решења прописа утичу на ефикасност, одговорност и транспарентност рада органа, односно организација који врше јавна овлашћења надлежних за примену прописа?

Предложена решења прописа доприносе ефикасности, одговорности и транспарентности рада судова као органа надлежних за примену Закона о судским таксама. Прецизније уређење појединих института, као што су моменат настанка обавезе плаћања таксе (чл. 3. и 39) и начин утврђивања вредности предмета спора, омогућава доследнију и бржу примену прописа у пракси, чиме се смањује простор за произвољност, као и број спорова и притужби у вези са обрачуном и наплатом таксе.

На ефикасност и транспарентност рада судова директно утиче степен реалне наплате такси. Примери из праксе показују да судови троше значајне ресурсе на обраду и поновно слање опомена, а да притом не успевају да обезбеде приходе. У Првом основном суду у Београду, током 2023. године утврђен је износ судских такси од преко 577 милиона динара, од чега је ненаплаћено остало више од 150 милиона динара. Оваква пракса оптерећује административни апарат и умањује правну извесност, што предложеним изменама треба превазићи.

Ово унапређење има индиректан ефекат на ефикасније коришћење људских и техничких ресурса у судовима, јер умањује потребу за додатним тумачењима и исправкама у поступку наплате. Одређивање минималне вредности предмета спора у пракси ће смањити административне трошкове везане за обраду нетипичних или неправилно формулисаних тужби.

Надлежност за примену прописа остаје јасно дефинисана и непромењена – судови су задужени за обрачун, наплату и евиденцију такси у поступцима у оквиру своје

надлежности, док јавни извршитељи поступају у случајевима принудне наплате, у складу са измењеним чланом 40. Закона.

Транспарентност се додатно унапређује кроз уређење поступка обавештавања странке у случају неплаћене таксе (чл. 37. и 40), што јој омогућава да у предвиђеном року испуни обавезу и избегне принудну наплату. Информације о обавези плаћања, износима такси и роковима за њихову уплату биће доступне странкама у оквиру судског поступка и писаних обавештења, чиме се јача предвидивост и поверење у поступак.

Све наведено указује на то да предложена решења јачају институционалну ефикасност и уједначавају праксу, без увођења додатног терета или сложених механизма у спровођењу прописа.

4) На који начин предложена решења прописа утичу на владавину права?

Предложена решења позитивно утичу на владавину права, пре свега кроз унапређење правне сигурности, једнакости у примени прописа и спречавање потенцијалних злоупотреба. Прецизније дефинисање момента настанка обавезе плаћања таксе, као и уређење правила за одређивање вредности предмета спора, утиче на смањење дискреционих тумачења и обезбеђује доследнију примену закона у свим судовима. Уједначена примена прописа спречава ситуације у којима би поједине странке остваривале процесне или материјалне предности путем злоупотребе процесних правила – као што је до сада био случај са симболичним вредностима тужбених захтева, што је имало за циљ умањење обавезе плаћања таксе. Новим решењима се затвара овај простор за евентуалне злоупотребе.

Такође, јача се примена начела правичности, јер се кроз закон задржавају механизми ослобађања, одлагања и плаћања у ратама, чиме се осигурава једнак приступ правди, посебно за осетљиве друштвене категорије. На тај начин, предложена решења доприносе бољој заштити процесних права странака, унапређују транспарентност у поступку наплате и јачају поверење грађана у правосудни систем.

8. АНАЛИЗА ФИНАНСИЈСКИХ ЕФЕКТА.

1) Колико износе јавни расходи примене прописа и из којих извора финансирања ће се обезбедити средства?

Примена предложених решења из Нацрта закона о изменама и допунама Закона о судским таксама не захтева увођење нових органа нити запошљавање додатног броја службеника, па самим тим не проузрокује значајније повећање јавних расхода у смислу системских или инвестиционих улагања.

Мањи административни трошкови који могу настати – као што су едукација службеника, прилагођавање постојећих образаца и евиденција, и усклађивање ИТ модула у судским системима – представљају текуће расходе надлежних органа, и биће финансирани из постојећих буџетских средстава.

Извори финансирања за примену овог прописа у потпуности су обезбеђени у оквиру буџета Републике Србије. Органи задужени за спровођење закона (судови, јавна тужилаштва, заводи за извршење кривичних санкција) већ су укључени у систем финансирања правосуђа и државне управе, те неће бити потребна додатна буџетска издвајања.

Изменом члана 51. Закона о судским таксама уређује се начин интерне расподеле наплаћених судских такси где се 40% се усмерава на текуће расходе судова (осим зарада судијског и тужилачког кадра), док се 30% се опредељује за побољшање материјалног

положаја административно-техничког особља у судовима, тужилаштвима и заводима за извршење кривичних санкција – лица са средњом стручном спремом без бенефицираног радног стажа.

Ова расподела не представља ново фискално оптерећење, већ механизам унутрашњег реинвестирања дела прихода у систем који их генерише, у циљу повећања ефикасности и мотивације.

Према подацима Управе за трезор, у периоду 2020–2024. приход од судских такси кретао се од 3,45 до 3,95 милијарди динара. На основу очекиваних побољшања у наплати, пројектује се раст на преко 4,15 милијарди динара. То значи да ће приближно 1,65 милијарди динара годишње бити усмерено унутар правосудног система, у складу са законом дефинисаним наменама.

Закључно, предложена законска решења не доводе до повећања јавних расхода, већ омогућавају ефикаснију интерну расподелу већ постојећих прихода од судских такси унутар правосудног система. Таквом прерасподелом се јачају институционални капацитети без нарушавања буџетске стабилности, што доприноси унапређењу услова рада и квалитету пружања услуга у правосудју.

2) Какве ће ефекте предложена решења прописа имати на јавне приходе и расходе?

Предложени пропис директно утиче на јавни приход по основу судских такси, који представља ненаменски приход буџета Републике Србије. Изменама се не уводи нова врста таксе, али се усклађују висине постојећих такси и начин њиховог обрачуна и наплате, што може довести до повећања укупне наплате у наредном периоду.

Предложено повећање судских такси утемељено је и на економским разлозима – пре свега чињеници да износи такси нису ревидирани од 2009. године, упркос вишегодишњој инфлацији и значајном расту животних трошкова. Таксени систем је на тај начин изгубио фискалну равнотежу, те је усклађивање висине такси са актуелним економским условима постало неопходно ради очувања стабилности и одрживости јавних прихода.

Према подацима Управе за трезор, остварени приходи од судских такси у периоду 2020–2024. кретали су се између 3,45 и 3,95 милијарди динара годишње. На основу пројекција из ПФЕ обрасца, очекује се да ће након примене предложених решења и унапређења механизма наплате, ови приходи у првој години порасти на приближно 4,15 милијарди динара. У периоду од три до пет година могуће је поступно повећање прихода од 10–15% у односу на 2024. годину, што износи додатних 400–600 милиона динара годишње.

Кључни ефекти предложених измена на приходну страну односе се на:

- повећање минималне основице за обрачун таксе (члан 27),
- прецизирање момента настанка обавезе (члан 3), што онемогућава избегавање плаћања,
- продужење рока застарелости наплате таксе са 3 на 5 година (члан 8), чиме се повећава укупан обим наплативих потраживања.

Такође, таксена тарифа је коригована постепено – увећани су нижи и средњи таксени разреди, уз увођење горњих лимита за високе вредности спорова. На пример, такса за тужбу у спору до 10.000 динара износи 2.800 динара, док је максимална такса у грађанским споровима ограничена на 105.000 динара, а у привредним на 420.000 динара. Оваква структура омогућава реално повећање прихода без угрожавања приступа правди. Што се тиче расходне стране, предложени пропис не ствара нове буџетске обавезе, већ утиче на интерну расподелу дела наплаћених такси.

У складу са изменом члана 51. Закона, 40% од укупно наплаћених такси намењено је финансирању текућих расхода судова (осим плата), а 30% за побољшање материјалног положаја запослених у судовима, тужилаштвима и заводима за извршење кривичних санкција, као и за инвестиције.

Ова прерасподела не захтева додатна издвајања из буџета Републике Србије, већ представља унутрашње реинвестирање сопствених прихода у циљу јачања институционалних капацитета. Укупна средства која ће на овај начин бити на располагању правосудним органима процењују се на између 1,6 и 1,9 милијарди динара годишње у периоду од 2025. до 2029. године, што је раст од 20–30% у односу на претходни период.

На тај начин се, без новог буџетског оптерећења, обезбеђује фискално одржив модел унапређења услова рада и повећања ефикасности правосудног система.

Побољшање механизма принудне наплате судских такси очекује се да доведе до повећања ефективне наплате, што ће утицати на повећање јавних прихода без потребе за додатним пореским оптерећењем. Подаци из 2023. и 2024. године указују на постојање ненаплаћених такси у износима који премашују 1,1 милијарду динара, што сведочи о значајном фискалном потенцијалу предложених мера.

9. АНАЛИЗА РИЗИКА.

1) Навести кључне ризике за примену прописа. Које мере ће бити предузете како би се смањила вероватноћа настанка ризичних догађаја, односно умањили њихови ефектии које мере ће бити предузете уколико се ризик оствари?

У процесу израде Нацрта закона о изменама и допунама Закона о судским таксама идентификовано је више потенцијалних ризика који могу утицати на успешну примену прописа. Пре свега, постоји ризик од неуједначене праксе у примени нових законских решења, нарочито у погледу тумачења момента настанка таксене обавезе (члан 3) и примене минималне вредности предмета спора као основице за обрачун (члан 27). Различито поступање судова и тужилаштава у овим случајевима могло би довести до правне несигурности, неуједначене наплате такси, као и пораста броја приговора и жалби странака. У циљу ублажавања овог ризика, планиране су мере усмерене на унапређење унутрашње праксе кроз стручне састанке, едукације у оквиру струковних тела и редовну координацију са правосудним органима ради постизања уједначеног поступања.

Поред тога, примена нове обавезе достављања налога за плаћање са свим релевантним подацима (члан 37) може захтевати прилагођавање унутрашњих административних процедура у судовима. Уколико не дође до адекватног усклађивања, могу се појавити техничке и организационе потешкоће, као што су кашњења у наплати, неусклађена евиденција или погрешно разрезавање такси. Да би се предупредиле овакве ситуације, потребно је унапредити постојеће евиденционе системе и обрасце, као и уједначити интерне административне поступке у оквиру судске управе.

Још један потенцијални ризик односи се на недовољну информисаност странака, нарочито оних које немају правног заступника, о начину обрачуна и моменту настанка обавезе, што може довести до неразумевања, приговора и осећаја неправде. Како би се тај ризик умањео, неопходно је унапредити садржину и форму обавештења о обрачуну и роковима за уплату, обезбедити да налози за плаћање буду јасни и разумљиви, као и да службена лица, у складу са процесним овлашћењима, пруже странкама основне информације приликом уручења судске одлуке.

На крају, постоји и одређени ризик у погледу расподеле прихода по члану 51. Закона, нарочито након што је предвиђено да се део средстава усмерава на побољшање материјалног положаја и нових категорија запослених у тужилаштвима и заводима за извршење кривичних санкција. Уколико се не обезбеди довољна транспарентност и прецизност у критеријумима расподеле, може доћи до несугласица или одлагања у реализацији ових средстава. Због тога је важно да се, у предвиђеним роковима, донесу пратећи акти који ће на јасан и објективан начин дефинисати расподелу, у складу са правилима буџетског система и уважавањем досадашње праксе.

Сви наведени ризици су препознати у раној фази и за њих су већ планиране конкретне мере ублажавања, чиме се обезбеђује стабилност и доследност у примени прописа након његовог ступања на снагу.

10. ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНИМ КОНСУЛТАЦИЈАМА.

У складу са Закључком Одбора за правни систем и државне органе, Министарство правде је у периоду од 7. до 27. маја 2025. године спровело јавну расправу о Нацрту закона о изменама и допунама Закона о судским таксама. Јавна расправа је организована у складу са Програмом јавне расправе који је објављен на званичној интернет страници Министарства правде www.mpravde.gov.rs и Порталу „еКонсултације”.

У процес консултација били су укључени судови (укључујући Управни суд и Привредни апелациони суд), Комора јавних извршитеља, Адвокатска комора Србије и поједини адвокати, Удружења судијских помоћника, представници стручне јавности и других заинтересованих страна.

Поред формално спроведене јавне расправе, Министарство правде је у фази израде нацрта закона водило и претходне консултације са више судова, који су достављали запажања, предлоге и сугестије у вези са применом важећег закона. Ови дописи представљали су значајан основ за формулисање појединих одредаба у радној верзији Нацрта. Посебно су били вредновани предлози који се тичу обрачунских основица, прецизирања момената настанка таксене обавезе, као и терминолошких и техничко-процедуралних питања у пракси. Томе су допринели и подаци достављени од стране судова путем упитника који се односе на обим изречених и наплаћених такси, као и поступке принудне наплате и који су послужили као додатни емпиријски основ за процену ефеката предложених измена и потврдили потребу за интервенцијом у постојећи механизам наплате. Анализирани подаци из упитника обухватили су 26 основних и 7 виших судова, што је омогућило увид у регионалне разлике и уочавање системских недостатака у наплати такси.

Консултације су биле отворене и за представнике ММСП, грађане, као и за организације цивилног друштва. Нису добијене посебне примедбе од организација које се баве родном равноправношћу или заштитом животне средине.

У оквиру спроведене јавне расправе, примедбе, предлози и коментари достављени су путем електронске поште и званичним дописима. Од укупног броја достављених коментара, Министарство правде је усвојило следеће:

Измена члана 33. Закона о судским таксама донета је и у контексту примедби попут оне Управног суда, који је указао на недостатке у начину одређивања вредности предмета спора у управним поступцима, што је могло довести до неправичне наплате такси. Иако суд није формално предлагао конкретну измену члана 33, његова запажања су послужила као додатни аргумент за формулисање измене којом се утврђује нижа граница вредности предмета на 15.000 динара. Прихваћена је и сугестија Коморе јавних

извршитеља да се термилошки усагласи употреба термина „јавни извршитељ“ у појединим члановима Нацрта.

Примедбе које нису усвојене углавном су се односиле на противљење повећању судских такси у појединим тарифним ставкама или на генералну критику законског концепта финансирања судова из наплаћених такси. Ове примедбе нису усвојене, јер је законским предлогом задржан основни модел из важећег закона, уз ограничена корективна усклађивања са економском реалношћу. Истовремено, посебна пажња је посвећена уравнотежености фискалног ефекта и правичности у приступу судској заштити.

Након анализе свих примедби, Министарство правде је израдило извештај о спроведеној јавној расправи, који ће, у складу са прописаним роком, бити објављен на званичној интернет страници Министарства и Порталу еКонсултације.